

Sağlık Alanında Meslekleşme ve Türkiye'nin Yaşadığı Sorunlar: Yeni Mesleklere Doğru

Haşim ÇAPAR*

Geliş Tarihi (Received): 04.04.2019 – Kabul Tarihi (Accepted): 16.10.2019

Öz

Modern tıp teknolojisinin gelişmesi, ihtiyaçların çeşitlenmesi, talep ve isteklerin çeşitlenmesi, sağlık harcamalarındaki artış, finansal kaynakların kullanımı, teknik ve tahsis verimliliği sağlama çabaları, sağlık hizmetlerinde kalite arayışında artış, sağlık hizmetlerinde hekim ve hasta arasındaki bilgi asimetrisinin giderek azalması, “sağlıklı olma durumu” konseptinin değişimi, hastalık teşhis ve tedavisinde kullanılan yöntem ve araçların gelişmesi gibi sebepler, sağlık hizmetlerinde yeni mesleklerin ortaya çıkışını ve gelişimini hızlandırmıştır. Bu çalışmanın amacı, sağlık hizmetlerindeki yeni mesleklerin ortaya çıkışı bağlamında Türkiye'nin yaşadığı sorunları inceleyerek sonuçlar çıkarmaktır. Türkiye'nin, farklı sağlık taleplerini karşılayabilecek nitelikte sağlık insan gücüne sahip olduğu düşünülmektedir. Yeni sağlık meslekleri ortaya çıkınca farklı sorunlar da ortaya çıkmaktadır. Bu sorunları çözmek, farklı meslekler arasındaki koordinasyonu sağlamak ve yeni ile eski meslek üyeleri arasındaki çatışmaları yönetebilecek sağlık yönetici ve profesyonellerine ihtiyaç vardır. Bu anlamda Türkiye'nin, yeni sağlık mesleklerine gerekli alanı sağlaması durumunda dünyada ve bölgede sağlık alanında öncü bir ülke olmayı başarabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye'de sağlık sektörü, Yeni sağlık meslekleri, Sağlık ve meslekleşme

* Arş. Gör. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, hasim.capar@izu.edu.tr

Professionalization in the Field of Health and Problems in Turkey: Towards New Profession

Abstract

Reasons such as development of modern medical technology, diversification of needs, diversification of demands and requests, increase in health expenditures, use of financial resources, efforts to provide technical and allocation efficiency, increase in the search for quality in health services, gradually decreasing information asymmetry between physician and patient in health services, the change in the concept of “health status”, and the development of methods and tools used in the diagnosis and treatment of diseases have accelerated the emergence and development of new professions in health services. The purpose of this study is to draw conclusions by examining the problems of Turkey in the context of the emergence of new professions in the health services. Turkey is thought to have health manpower capable of meeting the different health demands. When new health professions emerge, different problems arise. There is a need for health managers and professionals who can solve these problems, ensure coordination between different professions and manage conflicts between new and old occupational members. In this sense, if Turkey meets the necessary space for the new health profession is thought that the country managed to become a pioneer in the field of health in the world and the region.

Keywords: *Health sector in Turkey, New health professions, Health and professionalization*

Giriş

Sağlık derslerinde öğrenilen ilk cümlelerden birisi de, “*Sağlık hizmetlerinin insanlık tarihi kadar eski olduğudur*”. Sağlık hizmetleri, her ne kadar tarihin belirli dönemlerinde modern sağlık talebi şeklinde dile getirilmemiş olsa da, tarihin her döneminde farklı şekil ve yöntemlerle bu hizmetler verilmeye çalışılmıştır.

Tarihi süreç boyunca demografik yapıdaki değişiklikler, halkın talebindeki dalgalanmalar, “*sağlık*” ve “*hastalık*” kavramlarına yönelik paradigmaları farklılaştırmıştır. Tıp teknolojisindeki gelişmeler, insanların refah seviyelerindeki artış, bireylerin davranış ve beklentilerini farklılaştırmıştır. Bu bilgilerin ışığında sağlık hizmetlerinin finansmanı, sunumu ve sunumu gerçekleştiren profesyonellerin uzmanlık alanları değişmiş ve gelişmiştir.

Sağlık hizmetlerinin modern anlamda sunumunu gerçekleştiren iki önemli meslek grubu, “*hekim*” ve “*hemşire*” olarak sıralanabilir. Ancak bu durum, halkın 21. yüz yılın sağlık hizmetlerinden beklentilerini daraltmış olacaktır. Hatta “*hemşirelik*” mesleğinin, “*hekimlik*” gibi güçlü bir meslek grubunun karşısında uzun yıllar bir “*hekim asistanlığı*” şeklinde görüldüğü ifade edilebilir. Sağlık hizmetlerinin sadece sunumunda aktif rol alan iki meslek grubu olan “*hekimlik*” ve “*hemşirelik*” ile sürdürülebilmesi günümüz modern sağlık hizmetlerinin anlayışına ters olduğu gibi mevcut çeşitlenen sağlık hizmetlerinin de kapsamının daraltıldığı sonucu çıkarılabilir. Zira günümüz modern sağlık hizmetleri ile ilgili politikalar ya da stratejiler oluşturulurken, hedefler belirlenirken sağlık hizmetleri, multidisipliner bir bilim dalı olarak kabul edilmektedir.

Modern tıp teknolojisinin gelişmesi, sağlık hizmetleri kapsamında değerlendirilen ihtiyaç, talep ve isteklerin çeşitlenerek çoğalması, sağlık harcamalarındaki artış, finansman kaynaklarının kullanımı, teknik ve tahsis verimliliğinin sağlanmaya çalışılması, sağlık hizmetlerindeki kalite arayışının artması, sağlık hizmetlerinde hekim ve hasta arasındaki bilgi asimetrisinin giderek azalması, “*sağlıklı olma*” durumunun değişimi, hastalık teşhis ve tedavisinde kullanılan yöntem ve araçların gelişmesi gibi sebepler, sağlık hizmetlerinde yeni mesleklerin ortaya çıkışını ve gelişimini hızlandırmıştır.

Sağlık hizmetlerindeki yeni mesleklerin ortaya çıkışını incelemek, konu ile ilgili olarak yapılmış olan bilimsel çalışmaların ışığında Türkiye’nin yaşadığı sorunlara çözüm önerileri sunmak bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

1. Sağlık Alanında Meslek, İş ve Meslekleşme

Sağlık hizmetleri, yıllarca geleneksel sağlık hizmetleri olarak verilmeye çalışılmıştır. Verilen sağlık hizmetleri hiç sağlık eğitimi almamış ancak deneme yanılma yolları ile ya da usta-çırak olarak edinilen bilgilerle verilmeye çalışıldı. Modern anlamda sağlık hizmetlerinin verilmesi ve bu hizmetleri sunan kişilerin uzmanlaşarak profesyonel anlamda hizmet üretmesi ilk yıllarda bir iş olarak görülmüştür. Ancak bireylerin ve toplumların sağlık hizmetlerine dair istek ve arzuları, bu istek ve arzularını talebe dönüştürecek bilgileri arttıkça, ihtiyaçlar çeşitlenmektedir. Bu ihtiyaçların karşılanması için de farklı sağlık profesyonellerine ihtiyaç duyulacağı ifade edilmektedir (<http://www.turkishexpodirectory.com>, 2016; Hayran, 2018).

Sağlık hizmetlerindeki işler, meslekler ve uzmanlık alanlarının çıkışı iki yönlü olarak değerlendirilmelidir. Birincisi, sağlık hizmetlerine ihtiyacı olan bireylerin talep ve ihtiyaçlarını dile getirmeleri sonucunda yeni meslek ve uzmanlık alanlarının ortaya çıkması. İkincisi ise, bir iş ve uğraş edinmek isteyen bireylerin, yeni meslek alanlarında uzmanlaşma isteğidir (Flexner, 1910; Hayran, 2018; Sur, 2017).

“İş” ve “meslek” kavramları çoğu zaman yanlış olarak birbirilerinin yerine kullanılmaktadır. Bu bağlamda “iş” ve “meslek” kavramlarının tanımı yapılarak aralarındaki farkların derinlemesine analiz edilmesi sağlanmaya çalışılacaktır.

Bu bağlamda bakıldığında “iş” kavramı, bir şeylerin üretilmesi, oluşturulması ve geliştirilmesine yönelik insan etkinliği olarak tanımlanmaktadır. “Meslek” kavramı ise, bireyin geçimini sağlamak için üstlendiği, konusuna, tekniğine ve alanına göre belirlenen, dayanağı yasal çerçeveler olan toplumsal bir uğraş olarak tanımlanmaktadır (Öktem, 2000; Çoban, 1999; Freidson, 1986; Flexner, 2010; Hannay, 1988; Hayran, 2018).

“Meslek” ve “iş” kavramlarının birbirinden ayrılan yanlarını ele alan bazı önemli çalışmalar vardır. Bu çalışmalar dikkatle incelendiğinde ise, bir iş ve uğraşıya meslek diyebilmek için bazı meslek kriterlerinin belirlendiği görülür. Bu kriterler aşağıdaki gibi sıralanabilir (Chitty, 1993; Ulusoy, 1990; Flexner, 2010; Goldmark, 1923; Welch-Rose, 1915; Gies, 1926; Altıok, 2014; Cruess ve Cruess, 2008; Cruess vd., 2004; Hayran, 2018):

- Bireylerin ve toplumların yaşamlarını etkileyen hayati hizmetleri barındırmalıdır,
- Durağan bir uğraş değil, sürekli bilimsel araştırmalar ile gelişen ve değişen bir bilgi birikimine sahip olmalıdır,
- Sunulan hizmetler, entelektüel aktivitelerle desteklenmiş ve bireysel sorumluluk özelliği ile güçlenebilmelidir,

- Meslek üyeleri, yeterlilikleri resmi ve yetkili kurumlarca kabul edilmiş yükseköğretim kurumlarında eğitilmelidir,
- Meslek üyeleri bağımsız olarak kendi otonomilerine dayanıp politikalarını ve stratejilerini belirleyebilmelidir,
- Meslek üyelerinin verdiği hizmetler, sadece hizmeti alanları memnun etmesi değil, ayrıca meslek üyelerini de motive etmelidir,
- Meslek üyelerinin mesleklerini icra ederken başvurdukları etik kod ve değerler olmalıdır, etik kod ve değerler, meslek üyelerine rehberlik edebilmelidir,
- Mesleğin geçmişini, bu gününü ve geleceğini ilişkilendirerek mesleğin gelişimini sağlayacak mesleğin geleceği için stratejik politika ve kararlar belirleyen bir meslek örgütü olmalıdır.

Sağlık hizmetleri, kendine has özellikleri sebebi ile diğer mal ve hizmetlerden farklı olduğu için verilen hizmetlerin neredeyse hepsi, “*meslek*” için belirlenmiş olan kriterleri kapsamaktadır. Bu bağlamda sağlık hizmetlerinin sunumunu gerçekleştiren çoğu iş ve uğraşı alanının kendine has bir meslek olduğu ve meslekleşme sürecinde gelişim gösterdiği ifade edilebilir. Meslek olarak kabul edilen çoğu sağlık hizmetinin meslekleşme süreci bütün dünyada olduğu gibi Türkiye’de de sancılı olması kaçınılmaz bir gerçektir. Ancak sağlık sektörü hızlı bir şekilde gelişen ve teknolojiye aşırı duyarlı olan bir alandır. Bu sektördeki gelişmeleri dikkate almadan sadece “*hekim-hemşire odaklı sağlık hizmet sunumu*” yaklaşımının benimsenmesi çeşitlenen sağlık hizmet taleplerinin karşılanmasını imkânsız kılacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda sağlık hizmetlerindeki meslekleşme süreci, meslek üyeleri tarafından iyi takip edilmeli ve meslekleşme sürecindeki sancuların giderilmesi noktasında meslek üyeleri bireysel ve kolektif çaba göstermelidir. Aksi halde sağlık hizmetlerindeki “*meslekleşme*” sürecinin başarılı bir şekilde sonuçlanamayabileceği düşünülmektedir.

Sağlık alanında yeni mesleklerin kabul edilmesi aslında toplumun da hızlı bir şekilde dünyadaki değişime ayak uydurduğu hatta bu hızlı değişimin öncülerinin toplumun bizatihi sağlık hizmetlerine olan farklı istek ve beklentileri olabileceği düşünülmektedir. Başka bir deyişle sağlık hizmetlerinde var olan hekim ve hemşire mesleklerinin yanında yeni meslekler ve uzmanlık alanlarının tanımlanması halkın sağlık hizmetlerinden beklentileri ile şekillendiği düşünülmektedir.

2. Sağlık Alanında Yeni Meslekleri Doğuran ve Hızlandıran Faktörler

Sağlık okuryazarlığı oranının artışı, sosyo-ekonomik durumların iyileşmesi, talep ve isteklerin çeşitlenmesi, sağlık hizmetlerine, hastalık ve sağlık kavramlarına olan bakış açısının değişmesi gibi faktörler, sağlık alanında yeni otonom mesleklerin ortaya çıkışını hızlandırmıştır. Bu durum da, var olan hekimlik ve hemşirelik mesleklerinin içerik ve sunum şeklini değiştirmiştir. Modern sağlık hizmetlerinin sunulduğu günden bu yana her yıl birçok sağlık mesleği ortaya çıkmaktadır (Frenk vd., 2010: 1923-1924).

Sağlık alanında yeni mesleklerin ortaya çıkışını ve var olan sağlık mesleklerinin meslekleşme sürecini hızlandıran faktörler aşağıdaki gibi sıralanabilir (Frenk vd., 2010: 1923-1924; Arnold S. Relman, 1980: 963-965; Sur, 2018; Ottewill ve Wall, 2000; Kim-Godwin vd., 2010; Özlük ve Sur, 2017; Altıok, 2014; Adıgüzel vd., 2011; Kuhlmann, 2006):

- Sağlık hizmetlerine olan talep türlerinin değişmesi,
- Sağlık hizmetlerinin çeşitlenmesi,
- Sağlık harcamalarındaki artışlar,
- Demografik yapıdaki değişim ve geçişler,
- Epidemiyolojik yapıdaki değişim ve geçişler,
- Sağlık ve hastalık kavramlarına olan bakış açısı,
- Sağlık hizmetlerinin niteliğindeki zorunlu değişim ve dönüşüm,
- Tıp teknolojisindeki gelişmeler,
- Sağlık statüsünü etkileyen faktörlerin çeşitlenmesi,
- Yeni hastalıkların tanımlanması,
- Ölüm sebeplerinin değişimi,
- Bulaşıcı olmayan hastalıkların artışı,
- Sağlık hizmetlerinin tedavi temelinden uzaklaşarak koruma temeline dönüşme gereği,
- Ekonomik gelişim ve daralmaların etkisi,
- Sağlığa yönelik ihtiyaçların çeşitlenmesi,
- Bireylerin sağlık okuryazarlık düzeylerinin artması,
- Sağlık hizmetleri ile ilgili bilgilere ulaşma kolaylığı,
- Uzmanlık alanlarının artmış olması,
- Mevzuattaki değişiklikler,
- Gelecekteki mesleklere yönelme isteği,
- Büyük veri olarak adlandırılan “*veri çöplüklerindeki*” bilgilerin işlenmesi ve her sektöre göre yeni mesleklerin ortaya çıkışını hızlandırması,

- Gerek sağlık hizmetlerindeki nitelik ve niceliksel değişim gerek ise de sağlık profesyonellerinin uluslararası sınırlardaki hareketliliğinin artması,
- Uluslararası hasta hareketliliğinin artması,
- Birlikte ortaya çıkan ve birbirini tetikleyen hastalıkların varlığı,
- Sağlık profesyonellerine olan talebin artması,
- Sağlık hizmetlerinin sunum modellerindeki değişiklikler,
- Sağlık insan gücü ile ilgili yapılan planlamalar ve projeksiyonların istenildiği gibi sonuçlanamaması,
- Sağlık hizmetlerindeki muazzam değişim ve dönüşüm sağlık profesyonellerinin daha becerikli ve yetkin olmasını zorunlu kılması,
- Sağlık hizmetlerine erişimin artması ve sağlık hizmetlerinin kullanım kültürünün değişmesi.

Sağlık sektöründeki önemli değişim ve dönüşümler, yukarıda da değinildiği üzere sağlık hizmetlerinde yeni mesleklerin doğmasını sağlayarak var olan sağlık mesleklerinin de meslekleşme sürecini şekillendirmiştir. Modern sağlık hizmetlerinden bireysel ve toplumsal beklentiler arttıkça sağlık sektöründe yeni mesleklerin oluşması ve var olan mesleklerin ise her açıdan güçlenmesi veya bazı mesleklerin giderek meslek olmaktan çıkması kaçınılmaz bir son olarak düşünülmelidir.

3. Sağlık Alanındaki Yeni Meslekler

Sağlık alanındaki meslekler, sosyolojik dinamiklerin değişim ve dönüşümü sonucunda içerik ve şekil açısından yenilenmektedir. Yeni ortaya çıkan ve gelişen sağlık mesleklerinden bazıları kısaca bu bölümde incelenecektir.

Evde Bakım Asistanı

Özellikle de gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ciddi bir öneme sahip olmaya başlayan evde bakım asistanlığı ortaya çıkan yeni bir sağlık mesleğidir. Özellikle de yaşlı, kronik hastalık sahibi ve gelir düzeyi iyi olan bireylerin kendi evlerinde sağlık hizmeti almak istemesi ile birlikte önem kazanmış durumdadır (Çalık, 2016; Oliver vd., 2007).

Bilgi Asistanı

Son yıllarda sağlık harcamaları ile yanlış tıbbi uygulamaların hızlı bir şekilde artması sonucunda hesap verebilirlik önem kazanmıştır. Buna bağlı olarak kanıta dayalı tıp ve yönetim gibi kavramlar da önem kazanmıştır. Bu kavramların ancak doğru veri ve bilgilere sahip olmak ile mümkün olabileceği gerçeği ortadadır. Bu gerçek ile birlikte yeni bir meslek alanı olan bilgi asistanlığı, sağlık sektöründe yerini almış durumdadır (Davidoff ve Florance, 2000).

Solunum Terapisti

Sağlıklı ve uzun bir ömür yaşama isteği, bireylerin sağlık ihtiyaçlarını farklılaştırmış durumdadır. Ancak uzun ve sağlıklı bir ömür geçirme isteğine karşın insanların doğal alanları kirletmesi sonucu solunum yolu hastalıkları artmış durumdadır. Buna bağlı olarak da insan hayatında kritik bir önemi olan solunum terapistliğinin gelecekte daha fazla önemli hale geleceği düşünülmektedir (Kollef vd., 2000).

Kök Hücre Araştırmacısı

Küresel olarak artan kronik hastalık yüklerinin azaltılması ve bireylerin sağlık statüsünü arttırmak için gen bilimi ile ilgili her geçen gün yeni gelişmeler yaşanıyor. Genlerle taşınan hastalıkların önceden teşhis edilmesi ile birlikte ileriki yaşlarda sağlıklı bir yaşam sürdürmek artık kök hücre çalışmaları ile mümkün olabilmektedir. Bu başarılar, kök hücre araştırmacılarının buluşları ile mümkün olabilmektedir (Çalık, 2016; Wilson-Kovacs ve Hauskeller, 2011).

Karyopraktik Uzmanı

Kapalı ortamlarda hareketsiz bir şekilde uzun süren çalışma saatleri sonucunda insanların çoğunda bel ve boyun fıtıkları ile ilgili sağlık sorunları her geçen gün artmaktadır. Özellikle de ABD’de başlayan ve çoğu ülkede önem kazanan yeni bir sağlık mesleği de “*karyopraktik Uzmanlığı*”dır (Çalık, 2016; Smith ve Carber, 2009).

Yukarıda sayılan yeni sağlık mesleklerine ek olarak ayak hastalıkları uzmanı, sağlık verileri analisti, sağlık verileri madencisi, masaj terapisti, saç ekim uzmanı, medikal turizm rehberi, genetik danışmanı gibi sağlık meslekleri de son yıllarda sağlık sektöründe hızla önemi artan uzmanlık alanlarıdır.

4. Sağlık Alanında Yeni Meslekler Bağlamında Türkiye'nin Yaşadığı Sorunlar

Türkiye’de demografik yapıdaki geçişlerin olması yeni bir dinamizm sürecini başlatmıştır. Bu dinamizm süreci, Türkiye’deki politik söylem ve siyasi kararlar üzerinde direkt veya endirekt olarak etki etmektedir. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de epidemiyolojik geçiş ve dönüşler yaşanmaktadır. Türkiye toplumunda görülen hastalık ve hastalık yüklerinin değişime uğraması sağlık hizmetlerine olan talepleri de değiştirmiştir. Ayrıca Türkiye’deki bireylerin davranışlarındaki değişikliklerin de, sağlık alanında yeni mesleklerin doğuşunu tetiklediği ifade edilmektedir (Sur, 2017; Hayran, 2018).

Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de sağlık alanında yepyeni meslekler ortaya çıkmaktadır. Türkiye, çoğu konuda olduğu gibi sağlık alanında ortaya çıkan yeni mesleklerin meslekleşme sürecinde de ilgili meslekleri sisteme entegre etmeyi hemen kabullenmektedir. Ancak sağlık hizmetlerinde hekim ve hemşire gibi güçlü meslek üyelerinin yer aldığı alanda çoğu zaman yeni mesleklerin meslekleşme süreci genelde güçlü meslek örgütleri tarafından ötekileştirilmektedir. Bu durum, ilgili mesleklerin meslekleşme sürecini uzatmakta ve mesleklerin gelişimini engellemektedir (Sur, 2017; Hayran, 2018).

Sağlık hizmetleri alanındaki yeni mesleklere bakıldığında, aslında sağlık hizmetlerinin değişen taleplerine karşılık olarak ortaya çıkan yeni meslekler olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Türkiye’de sağlık alanında yeni mesleklere doğru ilerlerken ülkenin mevzuatı, sağlık hizmetleri alanındaki mesleklerin yeterlilik belgelerinin verildiği yükseköğretim kurumlarındaki müfredatın uluslararası standartlarda olması gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca yeni mesleklerin eğitimini verecek olan kurumlardaki akademisyenlerin eğitimi, pratikte yeni meslek üyelerinin çalışacakları alanlardaki iş tanımları, yeni mesleklerin iş tanımını oluşturacak olan iş ve uğraşların kapsamının belirlenmesi, mevcut mesleklerden farklılıklarının belirlenmesi gibi hususlara dikkat edilmesi gerektiği de ifade edilebilir.

Sağlık alanında yeni mesleklerin ortaya çıkması ile birlikte Türkiye için çözüm bekleyen sorunlar şöyle sıralanmıştır (Sur, 2017, Hayran, 2018):

- Yeni mesleklerin ön yargıdan uzak bir şekilde bütün paydaşlar tarafından tanınması ve yasal olarak güvence altına alınması,
- Uzmanlaşma gerektiren alanlar için uzmanlık alanlarının açılması yani uzmanlaşmada dengelenmenin sağlanması,
- Sağlık alanındaki meslek üyelerinin bütün alanlara dengeli bir şekilde dağıtılması,

- İstenilen kalitede sağlık hizmetlerinin sunumu için sağlık meslek üyelerine gerekli beceri ve donanımların kazandırılması,
- İş analizleri ve iş tanımlarının tekrardan gözden geçirilmesi,
- Meslek üyelerinin özlük hakları, çalışma koşulları ve ücret politikalarının yeniden gözden geçirilmesi,
- Sağlık insan gücündeki uluslararası hareketliliği ve göçünün kontrollü bir şekilde yapılmasını sağlamak,
- Sağlık iş gücü ile ilgili yapılan planlara istinaden ülkenin ihtiyaç duyduğu sağlık insan gücünü yetiştirmek,
- Yeni meslek üyelerinin birbirinden bağımsız ve aynı amaç için bir araya gelerek bir ekip anlayışı ile sağlık hizmetlerini sunması kaçınılmaz bir sonuç olacağına bilincinde olunmalıdır,
- Yeni meslek üyelerinin sağlık hizmetlerinin sunumundaki rolleri katılımcı bir bakış açısı ile multidisipliner bir anlayışla, ortak amaç için birlikte kurulan bir model etrafında takımlaştırılmalıdır.

5. Sonuç ve Öneriler

Türkiye, sağlık sektöründeki değişim ve dönüşüm ile birlikte çok büyük gelişmeler kaydetmiş bir ülkedir. Ancak sağlık alanında ortaya çıkan yeni mesleklerle birlikte Türkiye'nin sağlık sistemini ve sağlık politikalarını gözden geçirerek sağlık ile ilgili olan 2023 hedeflerine kapsamlı planlarla, stratejik eylem ve politikalarla yönelerek, günü kurtarmak için değil, yapısal reformlarla köklü değişiklikler yaparak ulaşabileceği düşünülmektedir. Ayrıca sağlık politikacıları, sağlık ekonomistleri, sağlık yöneticileri ve sağlık sektöründeki bütün diğer paydaşlar dikkate alınarak sağlık politikası analizleri yapılarak Türkiye'nin sağlık meslekleri ile ilgili değerlendirmelerin sağlık hizmetlerinin sağlıklı bir şekilde sunumunu kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

Sağlık alanındaki yeni mesleklerin eğitimleri için belirlenen müfredatlar planlanmalı, var olan eğitim kurumlarındaki ders müfredatları gözden geçirilmelidir. Aksi halde sadece isim olarak var olan ancak iş ve uğraş kapsam sınırları belli olmayan meslekler türeyecektir. Bu durum, gerek sağlık alanındaki mesleklerin gelişimini engelleyebileceği gerek ise de sağlık alanındaki uluslararası sağlık insan gücünün dolaşımını olumsuz etkileyebileceği düşünülmektedir.

Sağlık alanında ortaya çıkan yeni meslek üyeleri aktif olarak pratikte çalışmadan önce gerekli yasalarla iş tanımları belirlenmeli ve belirlenen iş tanımları ile bütünleşik olarak gerekli roller çerçevesinde ilgili paydaşlara doğru bir iletişim dili ile yeni meslek ve meslek üyeleri anlatılması yolu ile meslekleşme sürecindeki engeller ortadan kaldırılabileceği düşünülmektedir.

Türkiye, sağlık alanındaki güçlü yanlarını ortaya çıkarmak için yeni bir alan olan medikal turizm ile ilgili yeni profesyonellik alanlarına yoğunlaşarak ülkedeki katma değeri yüksek olan bir sektörde dünyada tercih edilebilir destinasyonlar arasına girebileceği düşünülmektedir. Ayrıca medikal turizm alanında diğer çoğu ülkeye göre göreceli olarak ucuz ve kaliteli sağlık hizmetlerini sunmasını sağlayan en önemli faktörün yeni sağlık ihtiyaçlarını rahatlıkla karşılayabilecek olan yeni sağlık meslek üyelerinin becerikli ve donanımlı olması ile sağlanabileceği ifade edilebilir.

Türkiye'nin, farklılaşan sağlık hizmetleri talebini karşılayabilecek uzmanlaşmış bir sağlık insan gücüne sahip olarak, sağlık meslekleri üyelerini birlikte çalışma noktasında yönlendirerek, sağlık meslekleri arasındaki farklılıkları yönetebilecek sağlık yönetici ve profesyonellerine sahip olarak dünyada ve bölgede sağlık alanında öncü bir ülke olmayı başarabileceği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Adıgüzel, O., Özkan, D.S., Tanrıverdi, H. (2011). Mesleki profesyonellik ve bir meslek mensupları olarak hemşireler örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9:2, 235-259.
- Altıok, H.Ö., Üstün, B. (2014). Profesyonellik: Kavram analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 7, 151-155.
- Cruess RL. ve Cruess SR. (2008). Expectations and Obligations Professionalism and Medicine's Social Contract With Society. *Perspect Biol Med*, 51(4):579-98.
- Cruess S. R., Johnston S. ve Cruess R. L. (2004). "Profession": A Working Definition for Medical Educators. *Teach Learn Med*, 16(1): 74-6.
- Çalık, Ç. (2016). Sağlık Sektöründe Geleceğin Meslekleri. Erişim Tarihi: 13.08.2019. <https://www.kariyer.net/kariyer-rehberi/bilisim-ve-muhendislik-alaninda-10-populer-meslek/>.
- Çoban İ. (1999). Çağdaş Hemşire İş Tanımını Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hemşirelerinin Benimseme ve Uygulama Durumu. (Yayımlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi). İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Davidoff, F., & Florance, V. (2000). The Informationist: A New Health Profession? *Annals of Internal Medicine*, 132(12), 996.doi:10.7326/0003-4819-132-12-200006200-00012.
- Flexner A. (1910). *Medical education in the United States and Canada: a report to the Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching*. New York: The Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching.
- Freidson E. (1986). *Professional powers*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Frenk, J.; Chen L.; Bhutta, Z. A.; Cohen, J.;Crisp, N.;Evans, T.;Fineberg, H.;Garcia, P.; Ke, K.; Kelley, P.;Kistnasamy, B.; Meleis, A.; Naylor, D.; Pablos-Mendez, M.; Reddy, S.; Scrimshaw, S.; Sepulveda, J.;Serwadda, D.;Zurayk H. (2010). Health professionals for a new century: transforming education to strengthen health systems in an interdependent world, *Lancet*, 376: 1923-58.

Hannay, D. R. (1988). *Lecture Notes on Medical Sociology*, Blackwell Scientific Publications, 1988, s.191.

Hayran, O. (2018). Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi, Haziran-Temmuz-Ağustos 2018 tarihli 47. sayı, s. 84-90.

<http://www.turkishexpodirectory.com>, 2016, Erişim Tarihi: 29.01.2019.

Kim-Godwin, Y.S, Baek, H.C, Wynd, C.A. (2010). Factors influencing professionalism in nursing among Korean American registered nurses. *Journal of Professional Nursing*, 26:4, 242-9. <https://doi.org/10.1016/j.profnurs.2009.12.007>.

Kollef, M. H., Shapiro, S. D., Clinkscale, D., Cracchiolo, L., Clayton, D., Wilner, R., & Hossin, L. (2000). The Effect of Respiratory Therapist-Initiated Treatment Protocols on Patient Outcomes and Resource Utilization. *Chest*, 117(2), 467–475. doi:10.1378/chest.117.2.467.

Kuhlmann E. (2006). *Modernising Health Care: Reinventing Professions, The State and The Public*. The Policy Press, Bristol, UK.

Oliver, M.-J., Quinn, R. R., Richardson, E.-P., Kiss, A.-J., Lamping, D.-L., & Manns, B.-J. (2007). Home care assistance and the utilization of peritoneal dialysis. *Kidney International*, 71(7), 673–678. doi:10.1038/sj.ki.5002107.

Ottewill, R. ve Wall, A. (2000). Vocationalism and relevance in higher education: issues concerning the delivery of contextual material to first-year students on business and public sector courses, *Journal of Vocational Education and Training*, 52:3, 521-534, DOI: 10.1080/13636820000200129.

Öktem C. (200). *Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Ana-Baba Tutumlarının Mesleki İlgili ve Değerleriyle İlişkisi*. (Yayımlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi). Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Özlük, B. ve Sur, H. (2017). Türkiye’de Hemşireliğin Profesyonelleşmesi Kapsamında Değerlendirilmesi ve Avrupa Birliğine Uyum Süreci: Niteliksel Bir Çalışma, *Journal of Health and Nursing Management*, Sayı:3, Cilt:4, doi:10.5222/SHYD.2017.098.

Palabindala V. ve Salim S. A. (2018). Era of hospitalists. *J Community Hosp Intern Med Perspect.* 2018;8(1):16-20.

Smith, M., & Carber, L. A. (2009). Survey of US chiropractors' perceptions about their clinical role as specialist or generalist. *Journal of Chiropractic Humanities*, 16(1), 21–25. doi:10.1016/j.echu.2010.02.009.

Sur, H. (2017). Dünyada ve ülkemizde sağlık mesleklerinin geleceği, *Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi*, Haziran-Temmuz-Ağustos 2016 tarihli 39.sayı.

Wilson-Kovacs, D. M., & Hauskeller, C. (2011). The clinician-scientist: professional dynamics in clinical stem cell research. *Sociology of Health & Illness*, 34(4), 497–512. doi:10.1111/j.1467-9566.2011.01389.x.